

Чаленко А.О.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРИНЦИПИ АДВОКАТУРИ ТА АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ

Наукові класифікації відіграють значну роль у пізнанні, оскільки слугують найважливішим засобом теоретичного відтворення об'єкта дослідження [1, с. 115]. Незважаючи на посилений інтерес до принципів права, у їх класифікації немає одностайності. Щодо принципів організації та діяльності адвокатури, то проблема полягає в тому, що досліджуючи дані принципи ніхто з вчених суттєво не зупинявся на проблемі їх класифікації, більшою мірою досліджуючи саме їх змістовні особливості. Тим не менш, не можна не згадати про наукові статті, присвячені темі принципів адвокатури та адвокатської діяльності таких вчених, як А.В. Меланчук, С.Ф. Сафулько, В.О. Святоцька, Н.О. Обловацька, В.В. Долежан, Н.М. Бакаянов, А.Д. Бойков.

На нашу думку, ігнорування питання класифікації принципів адвокатури в доктрині здатне здійснити негативний вплив і на результати законотворчої діяльності. Для аргументації зазначеної думки слід проаналізувати певні положення законодавства про адвокатуру.

Так, відповідно до ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів [2]. Для порівняння слід згадати положення вже нечинного Закону України «Про адвокатуру», де в ст. 4 говориться наступне: Адвокатура України здійснює свою діяльність на принципах верховенства закону, незалежності, демократизму, гуманізму і конфіденційності [3].

Співставлення вищезазначених норм дозволяє виявити те, що в чинному Законі законодавець зазначає про принципи адвокатської діяльності, тоді як в Законі України «Про адвокатуру» – про принципи адвокатури. У зв'язку з цим виникає цілком логічне питання: а яка різниця між принципами адвокатури та принципами адвокатської діяльності? Проаналізувавши перелік принципів в обох вищезазначених нормах, можна прийти до висновку, що незважаючи на деякі зміни в переліку принципів, в обох випадках законодавець має на увазі одну і ту ж понятійну категорію. Простежуючи логіку законодавця, між принципами адвокатури та принципами адвокатської діяльності можна з впевненістю ставити знак рівності. Та чи є коректним подібне ототожнення? На нашу думку, ні.

Справа в тому, що формулювання «Адвокатура України здійснює свою діяльність» має сенс лише в тому випадку, якщо здійснити ототожнення понять «діяльність Адвокатури України» та «адвокатська діяльність». Однак, поняття «адвокатура» слід розуміти ширше, ніж лише професійну спільноту адвокатів. З урахуванням цього, слід сказати, що в чинному Законі законодавець доречно зазначає саме про принципи адвокатської діяльності, а не принципи адвокатури.

На підставі вищенаведеного постає наступне питання: а чи доречно взагалі вести мову про принципи адвокатури як недержавного самоврядного інституту? На нашу думку, доречно. Однак, якщо здійснювати розмежування і визначати які ж принципи слід відносити до принципів адвокатури, а які до принципів адвокатської діяльності, то виникають певні складнощі. Наприклад, до якої категорії слід віднести принцип законності?

На нашу думку, проблему розмежування принципів адвокатури та адвокатської діяльності можна частково вирішити шляхом обрання правильної підстави для їх класифікації. Так, вищезазначені принципи слід класифікувати за предметом регулювання – на принципи організації адвокатури і функціональні – принципи діяльності адвоката. Таким чином, до організаційних принципів слід віднести ті принципи, які окреслюють організацію адвокатури як правового інституту загалом, а функціональними принципами будуть виступати конкретні принципи, на яких повинна ґрунтуватись професійна діяльність адвокатів.

Слід звернути увагу, що вищезазначений критерій також не є універсальним, оскільки не зрозуміло до якої категорії слід віднести принципи верховенства права, законності, незалежності. Дані принципи належать до загальноправових, а тому видається очевидним, що вони однаково характерні як для організації адвокатури, так і для здійснення адвокатської діяльності. Однак, враховуючи позицію законодавця щодо викладення ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», де принципи верховенства права, законності, незалежності розглядаються саме як принципи адвокатської діяльності, вважаємо більш доцільним віднести їх все ж таки до принципів адвокатської діяльності.

Таким чином, загальними принципами утворення, організації та функціонування адвокатури, на нашу думку, слід вважати наступні принципи:

- принцип всезагальності права займатися адвокатською діяльністю;
- принцип наявності професійної підготовки;
- принцип корпоративності адвокатури.

Стосовно функціональних принципів адвокатської діяльності, то, вони закріплені в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та в Правилах адвокатської етики. Враховуючи те, що деякі принципи адвокатської діяльності продубльовані в обох вищезазначених нормативно-правових актах, доцільно навести наступний перелік принципів адвокатської діяльності:

- верховенство права;
- незалежність та свобода адвоката у здійсненні адвокатської діяльності;
- дотримання законності;
- домінантність інтересів клієнтів;
- неприпустимість конфлікту інтересів;
- конфіденційність;
- компетентність та добросовісність;
- повага до адвокатської професії;
- вимоги до рекламування адвокатської діяльності.

Цікаво зазначити, що створена в результаті Судової реформи 1864 року адвокатура також була основа на ряді принципів. Відомий історик адвокатури XIX ст. Є.В. Васьковський серед таких принципів виділяв наступні:

- суміщення правонаступництва з судовим представництвом;
- відносна свобода професії;
- відсутність зв'язків з магістратурою;
- визначення гонорару за угодою з клієнтом;
- поєднання станової організації з дисциплінарним підпорядкуванням судам [4].

Як бачимо, чинний Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» виділив принципи адвокатської діяльності, які мало співпадають з принципами, закріпленими Судовою реформою 1864 року, а тому не можна стверджувати, що вони стали результатом запозичення норм Судових статутів 1864 року.

Отже, принципи адвокатури та адвокатської діяльності можна розмежувати, якщо здійснити класифікацію за *предметом регулювання* – на принципи організації адвокатури і функціональні – принципи діяльності адвоката. Таким чином, до організаційних принципів слід віднести ті принципи, які окреслюють організацію адвокатури як правового інституту загалом, а функціональними принципами будуть виступати конкретні принципи, на яких повинна ґрунтуватись професійна діяльність адвокатів. Однак, вищезазначене розмежування не є універсальним, оскільки такі принципи, як верховенства права, законності, незалежності є загальноправовими, а тому притаманні як організації адвокатури, так і діяльності професійних адвокатів.

Список використаних джерел:

1. Іванцова А. В. Організаційні форми діяльності адвокатури : Монографія / А.В. Іванцова. – Харків : Видавництво «ФІНН», 2011. – 248 с.
2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 06.02.2015 № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України від 05.07.2013 2013 р., № 27, стор. 1438, стаття 282.
3. Закон України «Про адвокатуру» від 19.12.1992 № 2887-XII // Відомості Верховної Ради України від 02.03.1993 р., № 9, стаття 62.
4. Меланчук А. Принципы организации и деятельности адвокатуры Украины на современном этапе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2013/11-2/43.pdf>